

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. De necessitate Restitutionis faciendæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

tur, & judicentur, quilibet habet jus rigorosum, ut Gubernator, & Judex caveant damnum ipsorum.

XIII. Colliges tertio, quod si unus, vel pauci convenient ad emendas omnes merces alicujus generis, ut eas afferent in tempus inopiae, animo vendendi illas carius, probabiliter non teneantur ad restitutionem ullam ex tali monopolio; ut docent Lefs., & Molin. contra Medin., & alios apud Bonac. disp. 3. quaest. 2. punct. 5. Ratio est, quia quamvis graviter peccent contra charitatem, tamen probabiliter non peccant contra justitiam commutativam; cum non sit certum, quod Respublica habeat jus strictum, ne mercium pretium hoc modo augeatur; Quandoquidem qui emit omnes merces alicujus generis, non peccat contra justitiam emendo; nec peccat contra justitiam supprimendo merces illas usque ad tempus inopiae, eo quod ex justitia non teneatur illas vendere; solum itaque peccat contra charitatem, aut ad summum contra justitiam legalem, si id lege prohibitum sit; & ideo ad restitutionem damni in Republica secuti non tenentur.

Colliges ultimo, eum, qui transfert triticum extra territorium contra Principis edictum, non teneri ad ullam restitutionem, quamvis ex violatione talis legis pretium frumenti notabiliter augeatur. Ratio est eadem, quia violatur in tali casu solum justitia legalis, & publica, non vero particularis, & commutativa.

ARTICULUS II.

De Necessitate Restitutionis faciendae.

I. *Necessarium ad salutem bifariam sumi potest, vel pro necessario ne-*

cessitate medii, vel pro necessario necessitate praecepti.

II. *Restitutio est ad salutem necessariam solum necessitate praecepti.*

III. *Cur Baptismus in re, aut in voto sit necessarius necessitate medii?*

IV. *Praeceptum de restituendo videtur principaliter esse de actu positivo, atque adeo affirmativum, & minus principaliter negativum.*

V. *Praeceptum restituendi diversum est a praecepto non furandi; hoc est negativum, illud vero positivum.*

VI. *Sunt duo praecepta, Non furari, & Non retinere rem alienam; quia tamen eidem virtuti opponuntur, non committit duo peccata specie diversa; qui utrumque praeceptum transgreditur.*

VII. *Quot peccata committit, qui oblata opportunitate restituendi non restituit?*

VIII. *Actus nostri non interrumpuntur moraliter per actus contrarios dumtaxat, sed etiam aliis viis.*

I. **S**upponendum dupliciter posse aliquid esse necessarium ad salutem: Primo necessitate medii, quando scilicet aliquid est ita necessarium, ut eo etiam inculpabiliter praetermissio salus obtineri non possit; & talis est baptismus, & post peccatum actuale mortale Sacramentum poenitentiae sive in re, sive in voto susceptum; Necnon fides explicita Dei etiam ut remuneratoris; cum opposita opinio damnata sit ab Innoc. XI. in thesi 22. quae habet: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.* Secundo aliquid est necessarium ad salutem necessitate praecepti; quando scilicet praecepto graviter obligante aliquid necessario ponendum est, ita tamen, ut si ex ignorantia inculpabili, aut ex impotentia praetermittatur, adhuc possit salus aeterna

na obtineri; ut est, verbi gratia, jejunium quadragesimale, auditio missæ die festo.

II. Quæritur nunc primo, Utrum restitutio sit necessaria necessitate solum præcepti, an etiam necessitate medii?

Respondeo cum communi solum esse necessariam necessitate præcepti; etenim prætermittitur restitutio ex ignorantia invincibili, aut ex impotentia, adhuc potest quis salvari. Habetur tamen de illa præceptum tum naturale fundatum in illo naturæ dictamine, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*: tum positivum; nam Matth. 27 dicitur: *Reddite, quæ sunt Cesaris, Cesari*. Et ad Roman. 13. *Reddite omnibus debita*. Et in Regul. 4. juris: *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*; videlicet, ut notat D. August., quando restitui potest.

Unde sequitur, falsam esse doctrinam Angeli V. *Executor* num. 23., ubi docet non liberari a purgatorio eum, qui in vita restituere debebat, quousque ejus debita ab hæredibus solvantur: Hinc enim sequeretur, quod pœna purgatorii posset esse æterna, si scilicet talia debita nunquam ab hæredibus solvantur; quod tamen est impossibile, cum decedens in gratia habeat jus ad gloriam.

III. Opponitur: Tam qui non suscipit saltem in voto, verbi gratia, baptismum, quam qui non habet votum, seu desiderium, ac propositum restituendi, si potest, damnatur; ergo sicut baptismus saltem in voto susceptus est necessarius etiam necessitate medii, ita pariter restitutio.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia Baptismus est id, per quod Deus gratiam, & salutem æternam confert, & idcirco votum illius est votum medii positi a Deo ad salutem acquirendam: Contra tamen Resti-

tutio non est id, per quod confertur gratia: Quare licet ad salutem requiratur votum, seu propositum servandi omnia præcepta, atque adeo restituendi, non secus ac requiritur votum baptismi; at votum servandi omnia præcepta, & eatenus restituendi non est votum ponendi medium a Deo institutum ad collationem gratiæ, & gloriæ, & idcirco restitutio in voto non dicitur esse necessaria necessitate medii, sicut est baptismus in voto, & Sacramentum penitentiae.

IV. Quæritur secundo, Utrum præceptum restituendi sit negativum, quod scilicet obligat semper, & ad semper, an vero affirmativum, quod scilicet obligat semper, non tamen ad semper, sed ad ponendum actum tempore determinato?

Respondeo, Petrum Navar., Medin., Angel., Lug. docere, quod sit negativum; Vasq. tamen, Less., Sot. docent esse affirmativum: Demum Cajet., Valent., & alii docent partim esse negativum, partim affirmativum; Etenim cum ex justitia obligemur tam ad non retinendum alienum, quam ad refarciendum damnum illatum; quatenus obligamur ad primum, præceptum dicitur esse negativum, quatenus vero obligamur ad secundum, dicitur esse affirmativum.

Equidem censeo cum Tambur. cap. 1. contra Laym. cap. 2. præceptum restitutionis esse quidem negativum simul, & affirmativum, sed principaliter, & absolute esse de actu positivo, atque adeo affirmativum, minus principaliter vero esse negativum. Ratio est, quia restitutio est actus positivus trahens secum, & includens non retinere alienum, non tamen e contra. Nam qui domum alterius, verbi gratia, incendit, & qui impotens est redde- re, certe non retinet alienum, & tamen non proinde observat præceptum restitutionis; ergo hoc præceptum

ptum non est principaliter de non retinendo alieno, sed de refarciendo damno illato.

V. Unde sequitur, præceptum non furandi non esse idem ac præceptum restituendi; Illud enim est negativum prohibens malum, hoc vero est positivum præcipiens actum bonum; Illud prohibet accipere rem alienam invito Domino; hoc imperat rem acceptam reddere, & damnum compensare: Quare præceptum restituendi præsupponit præceptum non furandi, & consequenter hæc duo præcepta distinguuntur.

Confirmatur, quia Restitutio non semper fit ob furtum, sed etiam ob homicidium, stuprum, &c., In quibus casibus, sicut præceptum de restituendo non est idem cum præcepto de non occidendo, ita in casu nostro, nec est idem cum præcepto de non furando; reduci tamen potest ad præceptum non furandi, quatenus est remedium emendativum furti; in quo sensu reduci etiam potest ad præceptum de non occidendo.

VI. Dices: Præceptum restituendi est idem, ac præceptum non retinendi alienum; sed præceptum non retinendi alienum est idem, ac præceptum non furandi, quia retentio alieni est furtum continuatum; ergo præceptum restituendi est idem, ac præceptum non furandi.

Respondeo, nego majorem; nam, ut diximus, qui equum alterius, verbi gratia, occidit, nihil retinet alienum, & tamen restituere tenetur: Sed transmissa majore, (quatenus qui debet restituere, debet non retinere id, ad quod alter habet jus, ut explicat Lugo) nego minorem; quamvis enim eidem virtuti justitiæ opponatur furtum, & retentio rei alienæ, atque ista moraliter æquipolleant, ex D. Th. 2. 2. quaest. 66. art. 3. nihilominus furari est accipere alienum, retinere

vero non importat accipere, sed conservare rem acceptam; ergo præceptum non retinendi supponit præceptum non furandi; sicut conservare rem acceptam præsupponit acceptationem, & consequenter non sunt idem præceptum. Per hoc tamen non fit, quod retinens alienum duo peccata committat; nam, ut alias diximus, non multiplicantur peccata ex multiplicatione præceptorum, quæ violantur, sed ex multiplicatione deformitatum contra virtutem, seu rectam rationem; cum autem eidem virtuti justitiæ opponatur furari, & non restituere, unum omnino peccatum est utrumque præceptum transgredi.

VII. Petes tamen, quot peccata committat, qui oblata opportunitate restituendi non restituit?

Respondeo cum Bonac. quaest. 7. num. 9., tot peccata numero distincta committi, quot sunt actus intentionis, seu voluntatis non restituendi moraliter interrupti. Quomodo autem interruptantur actus interni, explicabimus in de Pœnitentiâ; Num scilicet interruptantur moraliter per actus oppositos, an per hoc, quod prior actus non amplius virtualiter duret; num per distractionem voluntariam, an etiam per involuntariam. Illud solum hic advertimus cum Molin., & Bonac. loc. cit., confessarium non debere esse scrupulosum in investigando numero actuum internorum moraliter interruptorum, quia non conveniunt Doctores in assignanda ratione hujus moralis interruptionis. Quare satis est investigare quantum temporis res aliena detenta fuit; sic enim facile plus, vel minus cognoscetur numerus peccatorum, & status pœnitentis: Sicut fieri consuevit cum meretrice, quando numerus peccatorum facile cognoscitur non potest; tunc enim satis est cognoscere, quamdiu se omnibus expolitam habuerit, & cum quo genere personarum.

VIII.

VIII. Petrus Navar. lib. 4. cap. 4. putat, unum tantummodo peccatum committi ab eo, qui per multum temporis non restituit, si tale peccatum per propositum restituendi non interrumpatur; censet enim actus internos moraliter interrumpi per actus contrarios dumtaxat. Sed communior sententia est in contrarium; communiter enim Doctores censent peccatum hoc interrumpi moraliter, non solum per actum contrarium, seu per propositum restituendi, sed etiam per hoc, quod non censeatur amplius virtualiter perseverare, sive desinat perseverare virtualiter per quamcumque distractionem etiam involuntariam, per somnum, &c., ut multi docent, sive per hoc, quod cesset obligatio restituendi ex aliquo capite, puta ex impotentia, & deinde reviviscat, sive per hoc, quod iterum quis utatur re aliena, aut illam vendat, donet, &c.; vel si appareat novum damnum confurgere creditori ex omissione restitutionis; puta si in carcerem detrudendus sit, eo quod non habeat unde alteri solvat, quod debet; Sic enim hæc voluntas causandi novum damnum non continetur moraliter in illo peccato retentionis rei alienæ, atque adeo videtur esse novum peccatum in confessione aperendum modo explicato.

ARTICULUS III.

Quænam sint radices, unde provenit obligatio restituendi?

- I. Duplex est radix, ex qua sequitur obligatio restitutionis, videlicet *Injusta acceptio, & Res accepta.*
- II. Obligatio restitutionis orta ex prima radice injuste acceptionis haberi non potest citra actionem damnificationis; secus vero si oriatur ex secunda radice rei acceptæ.
- III. Non cessat obligatio restitutionis ci-

tra restitutionem, si ea oriatur ex prima radice; potest tamen sine restitutione cessare, si ex secunda radice oriatur.

- IV. Quando oriatur onus restitutionis ex prima radice, nullum debet pati damnum damnificatus; quando vero oriatur ex secunda, nullum debet pati damnum, qui restituit.
- V. Sicut non consurgit onus restitutionis ex læsione justitiæ distributiæ, Legalis, aut Vindicatiæ, ita neque ex damnificatione contra alias virtutes a justitiâ.
- VI. Hinc non tenetur ad restitutionem Medicus, si ex incuria agrotum occidat, quando nullo accepto stipendio medetur: Nec Clericus alium inadvertenter occidens vacando venationi prohibita: Nec omit- tens succurrere extreme indigenti: Nec violans justitiâ legalem.
- VII. Qui alium inadvertenter infamavit, ubi id advertit, tenetur famam restituere ex titulo injuste acceptionis potius, quam rei acceptæ.
- VIII. Judex ad restitutionem tenetur, si pecuniâ accipiat pro ferenda sententiâ justâ, non tamen si accipiat pro ferenda sententiâ injustâ, patratâ tali scelere.

I. **P**remitto duas potissimum assignari radices, seu capita, unde pullulat onus restituendi. Prima est injusta acceptio rei alienæ. Secunda est ipsa res aliena accepta, videlicet sine iusto titulo. Ratio est, quia restitutio est actus justitiæ commutativæ, ponens aequalitatem inter debitorem, & creditorem; cum autem duobus titulis possit aliquis esse creditor, vel quia injuste aliquid ab eo acceptum est, vel quia eo invito res sua detinetur; ideo duplex datur caput restitutionis, Injusta acceptio, & Res accepta: Quæ tamen capita aliquando etiam concurrunt; nam si quis, verbi gra-